

Bibliografia pz 1-17

Michael Burleigh, Rycerze, nacjonaści i historycy. Obraz średniowiecznych Prus w okresie od Oświecenia po 1945 rok.

Ackermann J., *Heinrich Himmler als Ideologe*, Göttingen 1970.

Ausrichtung für Jahrhunderte, „Westdeutscher Beobachter“ z 17 kwietnia.

Bartel H., *Wstęp*, w: P. Bachmann, I. Knoth (red.), *Preussen – Legende und Wirklichkeit*, wyd. 3, Berlin Wsch. 1985.

Berlin I., *Vico and Herder: Two Studies in the History of Ideas*, London 1980.

Boockmann H., *Die Marienburg im 19. Jahrhundert*, Frankfurt 1982.

Boockmann H., *Die mittelalterliche deutsche Ostsiedlung. Zum Stand ihrer Erforschung und zu ihrem Platz im allgemeinen Geschichtsbewusstsein*, w: H. Boockmann, K. Jürgensen, G. Stoltenberg (red.), *Geschichte und Gegenwart. Festschrift für Karl Dietrich Erdmann* Neumünster 1980.

Boockmann H., *Johannes Voigt und Johann Nikolaus Becker*, „Preussenland“ 4, 1966.

Boockmann H., *Preussen, der deutsche Ritterorden und die Wiederherstellung der Marienburg*, w: *Acht Jahrhunderte Deutscher Orden in Einzeldarstellungen, Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens*, t. I, red. P. K. Wieser, Bonn 1967.

Broszat M., *Zweihundert Jahre deutsche Polenpolitik*, wyd. 2, Frankfurt 1978.

Buchheim H., Broszat M., Jacobsen H.-A., Krausnick H., *Anatomie des SS-Staates*, wyd. 2, t. I: *Befehl und Gehorsam*, München 1979.

Bülow B. von, *Denkwürdigkeiten*, t. I, Berlin 1930.

Burleigh M., *The Knights, Nationalists and the Historians: Images of Medieval Prussia from the Enlightenment to 1945*, „European History Quarterly” 17, 1987, nr 1.

Burleigh M., *Germany turns eastwards. A study of Ostforschung in the Third Reich*, Cambridge 1988.

Burleigh M., *Prussian society and the German Order: an aristocratic corporation in crisis c. 1410-1466*, Cambridge 1984.

Burleigh M., *Ethics and extermination: reflections on Nazi genocide*, Cambridge 1997.

Burleigh M., *The Third Reich: a new history*, London 2001.

Burleigh M., *Ziemska władza. Polityka jako religia*, tłum. J. Korpanty, Warszawa 2011.

- Burleigh M., *Święta racja: „świeckie religie” XX wieku. Od pierwszej wojny i dyktatur europejskich do Al-Kaidy*, tłum. M. Jatzak, Warszawa 2011.
- Bussmann W., *Treitschke. Sein Welt- und Geschichtsbild*, w: H. Goetting, H. Grebing et al. (red.), *Göttinger Bausteine zur Geschichtswissenschaft*, wyd. 2, t. 3-4, Göttingen 1981.
- Chickering R., *We Men Who Feel Most German: A Cultural Study of the Pan-German League 1886-1914*, London 1984.
- Class H., *Deutsche Geschichte von Einhart*, wyd. 8, Leipzig 1919.
- Die Führerauslese der NSDAP*, „National Zeitung z 3 kwietnia 1937.
- Die NSDAP züchtet keine Mönche*, „Hakenkreuzbanner“ z 18 lipca 1936.
- Dorpalen A., *Heinrich von Treitschke*, New Haven 1957.
- Dorpalen A., *Heinrich von Treitschke*, w: W. Laqueur, G. L. Mosse (red.), *Historians in Politics*, London 1974.
- Ekdahl S., *Die Schlacht bei Tannenberg 1410. Quellenkritische Untersuchungen*, Berlin West 1982.
- Erlebnis des ewigen Kampfgeistes*, „Westdeutscher Beobachter“ z 24 kwietnia 1936.
- Fritze K., Schildhauer J., Stark W., *Die Geschichte der Hanse*, Berlin Wsch. 1974 i Berlin Zach. 1985.
- Führers of the future*, „Manchester Guardian” z 17 listopada 1937.
- Gentzen F.-H., Kalisch J., Voigt G., Wolfgramm E., *Die „Ostforschung“ – ein Stosstrupp des deutschen Imperialismus*, „Zeitschrift für Geschichtswissenschaft“ 6, 1958.
- Gentzen F.-H., Wolfgramm E., „*Ostforscher*“ – „*Ostforschung*“, w: *Taschenbuch Geschichte*, t. VIII, Berlin Wsch. 1960,
- Grass G., *Die Blechtrommel*, Darmstadt 1984.
- Hagen W. H., *German, Poles and Jews: The Nationality Conflict in the Prussian East 1772-1914*, Chicago 1980.
- Herast E., *Finishing Schools for Nazi Leaders*, „Wiener Library Bulletin” 19, 1965.
- Herder J. G. von, *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*, w: *Herders Sämtliche Werke*, red. B. Suphan, t. 14, Berlin 1909.
- Himmler H., *Deutsche Burgen im Osten*, „SS-Leitheft” 6, 1941.
- Himmler H., *Die Schutzstaffel als antibolschewistische Kampforganisation*, wyd. 6, München 1940.
- Himmler H., *Künder ewiger Größe*, seria *Die Schulungsbriefe*, t. 8, 3.-4. Folge, Berlin 1941.
- Hitler A., *Mein Kampf*, tłum. R. Manheim, przedmowa D.C. Watt, London 1984.

- Jacobsen H.-A., W. Jochmann (red.), *Ausgewählte Dokumente zur Geschichte des Nationalsozialismus 1933 1945*, t. 4, Bielefeld 1961.
- Kalb E., *Polenbild und Polenfreundschaft der deutschen Frühliberalen*, „Saeculum“ 26, 1975.
- Kater M. H., *Die Artamanen: Völkische Jugend in der Weimarer Republik*, „Historische Zeitschrift“ 213, 1971.
- Kluge R.-D., *Darstellung und Bewertung des Deutschen Ordens in der deutschen und polnischen Literatur*, „Zeitschrift für Ostforschung“ 18, 1969.
- Kotzde W., *Der Deutsche Orden im Werden und Vergehen*, Jena 1928, s. 5 oraz 34.
- Küttler W., *Charakter und Entwicklungstendenzen des Deutschordensstaates in Preussen*, „Zeitschrift für Geschichtswissenschaft“ 19, 1971, s. 1504-1529.
- Küttler W., *Vom Deutschen Orden zum Königreich Preußen. Die Vorgeschichte des Staatsnamen PREUSSEN*, w: P. Bachmann, I. Knoth (red.), *Preussen – Legende und Wirklichkeit*, wyd. 3, Berlin Wsch. 1985.
- Labuda G., *A Historiographic Analysis of the German „Drang nach Osten“*, „Polish Western Affairs“ 5, 1964.
- Labuda G., *Geschichte der deutschen Ostkolonisation in den neueren westdeutschen Forschungen*, „Polish Western Affairs“ 2, 1961, s. 260-283;
- Langsam W. C., *Nationalism and History in the Prussian Elementary Schools under Wilhelm II*, w: E. M. Earle (red.), *Nationalism and Internationalism: Essays Inscribed to Carlton Hayes*, New York 1950.
- Lehnerdt M., *Aus Johannes Voigts ersten Königsberger Jahren*, „Schriften der Königlichen Deutschen Gesellschaft zu Königsberg“ z. 2, Königsberg 1929.
- Lohmeyer K., w: *Allgemeine Deutsche Biographie*, t. 40, Leipzig 1896.
- Ludendorff E., *My War Memoirs 1914-1918*, t. I, London bd.
- Mägdefrau W., *Heinrich von Treitschke und die imperialistische „Ostforschung“*, „Zeitschrift für Geschichtswissenschaft“ 11, 1963.
- Maschke E., *Quellen und Darstellungen in der Geschichtsschreibung des Preußenlandes*, w: *Deutsche Staatenbildung und deutsche Kultur im Preußenlande*, Königsberg 1931.
- Maschke E., w: *Altpreuussische Biographie*, (red.) K. Forstreuter, F. Gause, t. 2, Marburg 1965.
- Mitchell I. R., *The Changing Image of Prussia in the German Democratic Republic*, „Life and Letters“ 37, 1983.
- Müller M. G., *Deutsche und polnische Nation im Vormärz*, w: *Jahrbuch für die Geschichte Mittel- und Ostdeutschlands* 30, 1981.

- Namier L. B., *1848: The Revolution of the Intellectuals*, Oxford 1944.
- Nolte H.-H., *„Drang nach Osten“: Sowjetische Geschichtsschreibung der deutschen Ostexpansion*, Köln 1976.
- Pulzer P. G., *The Rise of Political Anti-Semitism in Germany and Austria*, New York 1964.
- Reitemeier J. F., *Geschichte der Preußischen Staaten vor und nach ihrer Vereinigung in eine Monarchie*, t. I, Frankfurt/O 1801.
- Rhode G., *Das Bild des Deutschen im polnischen Roman des 19. und beginnenden 20. Jahrhunderts und das polnische Nationalgefühl*, „Ostdeutsche Wissenschaft“ 8, 1961, s. 363-365.
- Rosenberg A., *Der deutsche Ordensstaat. Ein neuer Abschnitt in der Entwicklung der nationalsozialistischen Staatsgedanken*, München 1934.
- Rosenberg A., *Die Schulungsbriefe*, t. I, 7. Folge, München 1934.
- Rosenberg A., *Gestaltung der Idee. Reden und Aufsätze von 1931-1935*, wyd. 2, t. 2, München 1936.
- Schirmacher K., *Unsere Ostmark*, Deutscher Micheal, wach auf! Eine Reihe nationaler Schriften, t. 11, Leipzig 1923.
- Scholtz H., *Die NS-Ordensburgen*, „Vierteljahresberichte für Zeitgeschichte“ 15, 1967.
- Stavenhagen K., *Herders Geschichtsphilosophie und seine Geschichtsprophetie*, „Zeitschrift für Ostforschung“ 1, 1952.
- Steinberg J., *The Kaiser's Navy and German Society*, „Past & Present“ 28, 1964.
- Stenographischer Bericht über die Verhandlungen der deutschen constituierenden Nationalversammlung zu Frankfurt am Main*, wyd. F. Wigand, t. 2, Frankfurt 1848.
- Studentenführer auf Vogelsang*, „National Zeitung“ z 10 marca 1939.
- „The Times“ z 24 kwietnia 1936.
- Treitschke H. von, *Briefe*, wyd. M. Cornicelius, wyd. 2, t. I, II, Leipzig 1913-1919.
- Treitschke H. von, *Das deutsche Ordensland Preussen*, w: *Preussische Jahrbücher* 10, 1862.
- Voigt J., *Geschichte Preußens von den ältesten Zeiten bis zum Untergang der Herrschaft des Deutschen Ordens*, t. 2, Königsberg 1827-1819.
- Wegner B., *Hitlers politische Soldaten: Die Waffen SS 1932-1945*, Padeborn 1982.
- Winzen P., *Treitschke's Influence on the Rise of Imperialist and Anti-British Nationalism in Germany*, w: P. Kennedy, A. Nicholls (red.), *Nationalist and Racialist Movements in Britain and Germany before 1914*, Oxford 1981.

- Wippermann W., „*Gen Ostland wollen wir reiten!*”. *Ordensstaat und Ostsiedlung in der historischen Belletristik Deutschlands*, w: W. H. Fritze (red.), *Germania Slavica*, Berlin 1981, t. 2, s. 231-232.
- Wippermann W., *Der ‚deutsche Drang nach Osten‘: Ideologie und Wirklichkeit eines politischen Schlagwortes*, Darmstadt 1981.
- Wippermann W., *Der Ordensstaat als Ideologie*, Berlin West 1979.
- Wippermann W., *Die Ostsiedlung in der deutschen Historiographie und Publizistik. Probleme, Methoden und Grundlinien der Entwicklung bis zum Ersten Weltkrieg*, W. H. Fritze (red.), *Germania Slavica*, Berlin West 1980.
- Wippermann W., *Geschichte und Ideologie im historischen Roman des Dritten Reiches*, w: H. Denkler i K. Prüm (red.), *Die deutsche Literatur im Dritten Reich*, Stuttgart 1976.

Roman Kochnowski, Admiral Erich Raeder – dowódca niemieckiej marynarki

- Bennet G., Bennet R., *Admirałowie Hitlera*, Warszawa 2007.
- Bennet G. *Seeschlachten im II Weltkrieg*, Augsburg 1986.
- Brezet F., *Die deutsche Kriegsmarine 1935-1945*, München 2003.
- Duppler J. (Hrsg.), *Seemacht und Seestrategie im 19 und 20 Jh*, Hamburg-Berlin-Bonn 1999.
- Düffler J., *Weimar, Hitler und die Marine.Reichspolitik und Flottenbau 1920 bis 1939*, Düsseldorf 1973.
- Edwards B., *Beware Raiders. German Surface Raiders in the Second World War*, Barnsley 2013.
- Harwig H.H., *Die Elitenkorps des Kaisers.Die Marineoffiziere in wilhelmischen Deutschland*, Hamburg 1977.
- Kiekel S., *Die Reichsmarine zwischen Küstenverteidigung und Weltmachtstreben. Probleme der deutschen Seestrategie im Ostseeraum 1918-1933*, Bonn 2007.
- Kochnowski R., *Niemieckie działania krążownicze 1939-1942*, Tarnowskie Góry-Zabrze 2015.
- Porten von der E.P., *Die deutsche Kriegsmarine im Zweiten Weltkrieg*, Stuttgart 1994.
- Raeder E.M., *Moje życie*, Gdańsk 2001.
- Rahn W. (Hrsg.), *Deutsche Marinen im Wandel. Vom Symbol nationaler Einheit zum Instrument der internationaler Sicherheit*, München 2005.
- Roskill S.W., *The War at Sea*, London 1961.

Salewski M., *Die deutsche Seekriegsleitung 1935-1945*, Bd. I und II, Frankfurt am Main 1970/1971.

Katarzyna Woniak, Byli polscy robotnicy przymusowi w dzisiejszym krajobrazie pamięci. Prawie zapomniani

Assmann A., *Między historią a pamięcią. Antologia*, M. Saryusz-Wolska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013.

Badowska S., Kozięło-Poklewska B., *Praca przymusowa w Prusach Wschodnich w latach II wojny światowej (w świetle wspomnień)*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1/1974 (123), s. 37-84.

Bartosz J., *Zapomniani ludzie ze znakiem P. Polscy robotnicy przymusowi na Dolnym Śląsku w latach 1939-1945*, Agencja Wydawnicza CB, Warszawa 2014.

Berlin. *Wspomnienia Polaków z robót przymusowych w stolicy III Rzeszy w latach 1939-1945*, Wydawnictwo: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego Warszawa 2012.

Brenda W., Trupacz B. J. (red.), *Mazury zapamiętane. Relacje i wspomnienia mieszkańców Ziemi Piskiej*, Pracownia Wydawnicza ElSet, Orzysz 2014.

Cesarani D., *Final Solution. The Fate of the Jews 1933-49*, Macmillan, London 2016.

Chmielowiec P. (red.), *Okupacja sowiecka ziem polskich 1939-1941*, Instytut Pamięci Narodowej, Rzeszów-Warszawa 2005.

Ciesielski S., Hryciuk G., Srebrakowski A. (red.), *Masowe deportacje ludności w Związku Radzieckim*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2003.

Coppi H., Majchrzak K. (red.), *Obóz koncentracyjny i więzienie w Sonnenburgu (Słońsku) 1933-1945*, Metropol Verlag, Berlin 2015.

Eizenstat S., *Unvollkommene Gerechtigkeit: der Streit um die Entschädigung der Opfer von Zwangsarbeit und Enteignung*, Bertelsmann, München 2003.

Filipkowski P., *Biographische Narrative polnischer Zwangsarbeiter und KZ-Häftlinge. Eine Lektüre im Kontext des Entschädigungsdiskurses, w: Die Entschädigung von NS-Zwangsarbeit am Anfang des 21. Jahrhunderts, Bd. 3, Vallstein Verlag, Göttingen 2012, s. 158-214.*

Gdy byliśmy literą P. Wspomnienia wywiezionych na przymusowe roboty do III Rzeszy, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1968.

Gibaszewski K., *Fabryka śmierci*, „Karta” 70/2012, s. 68-70.

- Górny M., *Po co nam ten mit? Ziemie Odzyskane*, „Przegląd Polityczny” nr 65/2004, s. 121-125.
- Gut P., Kiel U., Macholak J. (red.), *Praca przymusowa na Pomorzu w latach 1939-1950. Stan i perspektywy badań naukowych oraz edukacji historycznej w Polsce i Niemczech*, Archiwum Państwowe, Szczecin-Greifswald 2014.
- Henning Hahn H., Traba R. (red.), współpraca: M.Górny, K. Kończal, *Polsko-niemieckie miejsca pamięci*, t. I-IV, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013-2015.
- Kazaniecki J., *Fabryka amunicji w Mostach*, Urząd Gminy i Miasta, Goleniów 2012.
- Koziełło-Poklewski B. (red.), *Ze znakiem "P": relacje i wspomnienia robotników przymusowych i jeńców wojennych w Prusach Wschodnich*, Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Olsztyn 1977.
- Koziełło-Poklewski B. (red.), *Ze znakiem "P": relacje i wspomnienia z robót przymusowych w Prusach Wschodnich w latach II wojny światowej*, Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Olsztyn 1985.
- Koziełło-Poklewski B., *Zagraniczni robotnicy przymusowi w Prusach Zachodnich w latach II wojny światowej*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1977.
- Kwiatkowski P. T., *Pamięć zbiorowa społeczeństwa polskiego w okresie transformacji*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008.
- Longerich P., *Wannseekonferenz: Der Weg zur "Endlösung"*, Pantheon Verlag, München 2016.
- Łuczak Cz., *Polscy robotnicy przymusowi w Trzeciej Rzeszy podczas II wojny światowej*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1974.
- Madajczyk Cz., *Polityka III Rzeszy w okupowanej Polsce*, t. I, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1970.
- Ostpreussen. Wspomnienia Polaków wywiezionych na roboty przymusowe do Prus Wschodnich w latach 1939-1945*, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa 2010.
- Ruchniewicz K., *Ludzie jako wojenne łupy. Polscy robotnicy przymusowi w gospodarce Rzeszy*, w: *Praca przymusowa. Niemcy, robotnicy przymusowi i wojna: katalog towarzyszący wystawie*, Stiftung Gedenkstätten Buchenwald u. Mittelbau-Dora, Weimar 2013, s. 202-216.
- Rusiński W., *Położenie robotników polskich w czasie wojny 1939-1945 na terenie Rzeszy i „Obszarów wcielonych“*, Instytut Zachodni, Poznań 1949 (cz. I) i Poznań 1955 (cz. II).

- Saryusz-Wolska M., Traba R. (red.), współpraca J. Kalicka, *Modi memorandi: leksykon kultury pamięci*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2014.
- Snyder T., *Black Earth. The Holocaust as History and Warning*, Random House, London 2015.
- Stefanski V. M., *Zwangsarbeit in Leverkusen. Polnische Jugendliche im I.G. Farbenwerk*, fibre, Osnabrück 2000.
- Traba R., *Historia stosowana jako subdyscyplina akademicka. Konteksty i propozycje*, w: E. Domańska, R. Stobiecki, T. Wiślicz (red.), *Historia - dziś. Teoretyczne problemy wiedzy o przeszłości*, Universitas, Kraków 2014.
- Traba R., *O potrzebie nowych badań nad niemiecką okupacją Polski w czasie II wojny światowej*, w: tenże, K. Woniak, A. Wolff-Powęska (red.), „Fikcyjna rzeczywistość”. Codzienność, światy przeżywane i pamięć niemieckiej okupacji w Polsce, ISPPAN, Warszawa-Berlin 2016, s. 17-54.
- Weindling P., *Victims and Survivors of Nazi Human Experiments. Science and Suffering in the Holocaust*, Bloomsbury, London 2015.
- Wijaczka J., Miernik G., *Żydowscy robotnicy przymusowi w zakładach zbrojeniowych HASAG w Generalnym Gubernatorstwie w czasie II wojny światowej*, w: tenże (red.), *Z przeszłości Żydów polskich. Polityka-gospodarka-kultura-społeczeństwo*, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego "Societas Vistulana", Kraków 2005, s. 181-203.
- Woniak K., *Pamięć lokalna*, w: M. Saryusz-Wolska, R. Traba (red.), współpr. J. Kalicka, *Modi Memorandi. Leksykon kultury pamięci*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2014, s. 339-341.
- Worm H., *Die Hugo Schneider A.-G.*, Eigenverlag, Leipzig 2007.
- Wyka K., *Życie na niby*, Universitas, Kraków 2011.
- Zachować pamięć: praca przymusowa i niewolnicza obywateli polskich na rzecz Trzeciej Rzeszy w latach 1939-1945*, Fundacja „Polsko-Niemieckie Pojednanie”, Warszawa 2007.

Krzysztof Tarka, Niemcy, Rosja i kwestia polska w publicystyce Jędrzeja Giertycha na łamach „Horyzontów” paryskich (1956-1971)

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, 01227/698.

„Horyzonty” 1957-1971.

„Myśl Polska” 1960-1961.

Kenar T., „*Droga kamienista ale zawsze droga*”. „*Horyzonty*” wobec sytuacji w PRL w latach 1956–1971, „*Głaukopis*” 2010, nr 17/18.

Kozanecki S., Borowicz T., *Myśląc o Polsce. Idee przewodnie „Horyzontów” (1956-1971)*, Bruksela 2006.

Polska emigracja polityczna. Informator, (tylko do użytku służbowego MSW), Warszawa 1962, reprint ze wstępem S. Cenckiewicza, Warszawa 2004.

Tarka K., *Antykomunistyczny rusofil. Jędrzej Giertych o opozycji politycznej i polityce polskiej*, „*Zeszyty Historyczne*” 2007, z. 159.

Tarka K., *Mackiewicz i inni. Wywiad PRL wobec emigrantów*, Łomianki 2007.

Tarka K., *Między emigracją a krajem. Witold Olszewski i paryskie „Horyzonty”*, „*Zeszyty Historyczne*” 2005, z. 154.

Tokarz T., *Zagadnienie polsko-rosyjskie w publicystyce powojennej emigracji (1945-1980)*, Wrocław 2006.

Wójtowicz P., *Obraz Związku Sowieckiego w ujęciu polskiej emigracji politycznej w Wielkiej Brytanii w latach 1945-1956*, Warszawa 2008.

Katarzyna Jedyńkiewicz-Mróz, Rozważania na temat działalności kobiet w opozycji demokratycznej w późnej NRD (1981-1989)

Źródła

Bohley B., *Englisches Tagebuch 1988*, red. I. Kukutz, Berlin 2011.

Bohley B., Praschl G., Rosenthal R. (red.), *Mut. Frauen in der DDR*, München 2005

Birthler M., *Halbes Land, ganzes Land, ganzes Leben. Erinnerungen*, München 2105

Jesse E., *Eine Revolution und ihre Folgen. 14 Bürgerrechtler ziehen Bilanz*, Berlin 2001

Klier F., *Abreiß-Kalender. Versuch eines Tagebuchs*, München 1988

Lengsfeld V., *Von nun an ging's bergauf...Mein Weg zur Freiheit*, wyd. 2, München 2007

Subklew M. Hoffmann M. red., *Ich wurde mutiger. Der Pankower Friedenskreis – politische Selbstbehauptung und öffentlicher Widerspruch. Interviews und Dokumente aus 20 Jahren*, Berlin 2009

Literatura przedmiotu

- Behr K., *Rozdzielone. Dzień, w którym NRD zabrała mi matkę*, Warszawa 2012.
- Havemann K., Widmann J., *Robert Havemann oder wie die DDR sich erledigte*, München 2003.
- Henke K. D., Steinbach P., Tuchel J. (red.), *Widerstand und Opposition in der DDR*, Köln-Weimar 1999.
- Hoffmann R., *Stasi-Kinder. Aufwachsen im Überwachungsstaat*, Berlin 2012.
- Kukutz I., Havemann K., *Geschützte Quelle. Gespräche mit Monika H. alias Karin Lenz*, Berlin 1990.
- Miethe I., *Frauen in der DDR-Opposition. Lebens- und kollektivgeschichtliche Verläufe in einer Frauenfriedensgruppe*, Opladen 1999.
- Neubert E., *Der KSZE-Prozeß und die Bürgerrechtsbewegung in der DDR*, w: K. D. Henke, P. Steinbach, J. Tuchel (red.), *Widerstand und Opposition in der DDR*, Köln-Weimar 1999, s. 295-308.
- Wangerin C., *Die DDR und ihre Töchter*, Berlin 2010
- Wolle S., *Flucht als Widerstand*, w: K. D. Henke, P. Steinbach, J. Tuchel (red.), *Widerstand und Opposition in der DDR*, Köln-Weimar 1999, s. 309-326.

Joanna Trajman, Konserwatywna reformatorka – Rita Süßmuth a polityka CDU wobec kobiet

7. Parteitag der CDU Deutschlands. Protokoll 16. bis 18. Oktober 1995 Karlsruhe, http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Protokolle_Parteitage/1995-10-16-18_Protokoll_07.Parteitag_Karlsruhe.pdf (25.01.2017).
- Beham M., *Rita Süßmuth. Ein Porträt*, München 1993.
- Bergmann Ch., Lehr U., Schmidt R., Süßmuth R., *Tut das nicht!*, „Die Zeit” nr 36, 2012, <http://www.zeit.de/2012/36/Betreuungsgeld-Familien-Suessmuth-Schmidt-Lehr-Bergmann> (24.09.2016).
- Budde G., *Die emanzipierte Gesellschaft. Gleichstellung von Mann und Frau*, w: T. Großbölting (Hrsg.), *Friedensstaat, Leseland, Sportnation? DDR-Legenden auf dem Prüfstand*, Bonn 2010, s. 92-112.

- Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, *20 Jahre Bundesfrauenministerium*, <https://www.bmfsfj.de/blob/83980/e7c35fca44fd0c99946-f585c4993ec7a/20-jahre-frauenministerium-data.pdf> (20.01.2017).
- Das Frauenquorum der CDU. Beschluss, Entwicklung und Auftrag*, <http://www.frauenunion.de/images/stories/docs/frauenquorum.pdf>, (12.10.2016).
- Deutscher Bundestag, *Stenographischer Bericht, 37. Sitzung, Plenarprotokoll 11/37*, Bonn 06.11.1987.
- Deutscher Bundestag, *Stenographischer Bericht, 44. Sitzung, Plenarprotokoll 12/44*, Bonn 26.09.1991.
- Deutscher Bundestag, *Stenographischer Bericht, 99. Sitzung, Plenarprotokoll 12/99*, Bonn 25.06.1992.
- Deutscher Bundestag, *Stenographischer Bericht, 22. Sitzung, Plenarprotokoll 13/22*, Bonn 17.02.1995.
- Deutscher Bundestag, *Stenographischer Bericht, 47. Sitzung, Plenarprotokoll 13/47*, Bonn 29.06.1995.
- Deutscher Bundestag, *Stenographischer Bericht, 160. Sitzung, Plenarprotokoll 13/160*, Bonn 27.02.1997.
- „Die Dame ist lieb, aber zu teuer“, „Der Spiegel“ nr 24, 1988, s. 24-28.
- Dubiel H., *Niemand ist frei von der Geschichte. Die nationalsozialistische Herrschaft in den Debatten des Deutschen Bundestags*, München –Wien 1999.
- Frauen an der Macht, Protokolle einer Aufbruchsära*, aufgezeichnet von R. Oltmanns, Frankfurt am Main 1990.
- Geißler H., „Das eigentliche Problem sind die Männer“. *Gleichberechtigung: Plädoyer für eine geistige Revolution*, w: R. Süßmuth (Hg.), *Mut zur Macht in Frauenhand*, Herford 2001, s. 29-34.
- Gerlach I., *Familienpolitik*, Wiesbaden 2004.
- Grau A., *Rita Süßmuth (geb. Kickuth)*, <http://www.kas.de/wf/de/37.8359/>, (5.09.2016).
- Grundsatzprogramm „Freiheit, Solidarität, Gerechtigkeit“*, 26. Bundesparteitag 23-25.10.1978 Ludwigshafen, http://www.kas.de/upload/themen/programmatik_der_cdu-programme/1978_Ludwigshafen_Grundsatzprogramm-Freiheit-Solidaritaet-Ger.pdf, (13.10.2016).
- Helwig G., *Frauen in der Bundesrepublik und der DDR*, w: Stiftung Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland (Hg.), *Ungleiche Schwestern? Frauen in Ost-und Westdeutschland*, Berlin 1998, s. 24-32.

- Hochgeschurz M., *Zwischen Anpassung und Widerstand. Die neue (west-) deutsche Frauenbewegung*, w: F. Hervé (Hrsg.), *Geschichte der deutschen Frauenbewegung*, Köln 1995, s. 155-184.
- Hofmann G., *Wohin treibt die Union?*, „Die Zeit“ 17.07.1987, <http://www.zeit.de/1987/30/wohin-treibt-die-union/seite-5>, (23.01.2017).
- Holzhauser J., *Rita Süßmuth. Die Überraschungskandidatin in Bonn*, w: eadem, A. Steinbauer, *Frauen an der Macht. Profile prominenter Politikerinnen*, Frankfurt am Main 1994, s. 52-55.
- Idealbild: Akkordarbeiterin*, „Frau und Politik“ 1962, nr 3, s. 12.
- Immer verfügbar*, „Der Spiegel“ nr 16, 1988, s. 24-25.
- Jaeckel M., *Die Frauen im vereinten Deutschland*, w: R. Süßmuth, H. Schubert, *Bezahlen die Frauen die Wiedervereinigung?*, München 1992, s. 9-42.
- Kaminsky A., *Frauen in der DDR*, Erfurt 2014.
- Karl M., *Die Geschichte der Frauenbewegung*, Stuttgart 2011.
- Koch D., Stadlmayer T., „Dann gibt's einen ungeheuren Aufstand“. *Rita Süßmuth (CDU) und Heidi Wieczorek-Zeul (SPD) über Beratungsgesetz und Frauenpolitik*, „Der Spiegel“ nr 24, 1988, s. 29-32.
- Leitsätze Die neue Partnerschaft zwischen Mann und Frau*, http://www.kas.de/upload/-ACDP/CDU/Programme_Beschluesse/1985_Essen_07-001-9566.pdf, (17.10.2016).
- Lenz I., *Die unendliche Geschichte? Zur Entwicklung und den Transformationen der Neuen Frauenbewegungen in Deutschland*, w: eadem (Hrsg.), *Die Neue Frauenbewegung in Deutschland. Abschied vom kleinen Unterschied. Ausgewählte Quellen*, Wiesbaden 2009, s. 9-28.
- Lindsay D., *33. Bundesparteitag der CDU in Essen*, <http://www.kas.de/wf/de/191.552/>, (23.10.2016).
- Mennel A., *Erziehungsgeld. Oder: Wie Vater Staat die Mütter erziehen will*, „Emma“ 1.08.1985, <http://www.emma.de/artikel/erziehungsgeld-oder-wie-vater-staat-die-muetter-erziehen-will-264392>, (5.09.2016).
- Merkel I., *Ohne Frauen ist kein Staat zu machen*, Berlin Dezember 1989, <http://www.ddr89.de/ddr89/ufv/UFV16.html>, (12.09.2016).
- Nave-Herz R., *Die Geschichte der Frauenbewegung in Deutschland*, Bonn 1993.
- Niedermayer O., *Anteil der Frauen an den Parteimitgliedschaften*, <http://www.bpb.de/politik/-grundfragen/parteien-in-deutschland/140358/anteil-frauen>, (16.10.2016).

- Prantl H., *Rita Süßmuth über Scheitern*, „Süddeutsche Zeitung“ 7.08.2015, <http://www.sueddeutsche.de/leben/rita-suessmuth-ueber-scheitern-1.2596768>, (24.10.2016).
- Protokoll 23. Bundesparteitag Mannheim 23-25.06.1975*, http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Protokolle_Bundesparteitage/1975-06-23-25_Protokoll_23.Bundesparteitag_Mannheim.pdf (17.10.2016).
- Protokoll 33. Bundesparteitag 20./22. 03. 1985 Essen*, http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU-/Protokolle_Bundesparteitage/1985-03-20-22_Protokoll_33.Bundesparteitag_Essen.-pdf (13.10.2016).
- Protokoll 36. Bundesparteitag der Christlich Demokratischen Union Deutschlands.*, 13.-15. Juni 1988, Wiesbaden, http://www.kas.de/upload/themen/programmatische_der_cdu/protokolle/1988_Wiesbaden_36_Bundesparteitag.pdf (27.01.2017).
- Rita Süßmuth zu Quote und Kristina Schröder*, „Berliner Zeitung“ 13.10.2012, <http://www.bz-berlin.de/artikel-archiv/rita-suessmuth-zu-quote-und-kristina-schroeder>, (27.10.2016).
- Salentin U., *Ich bleibe Rita Süßmuth. Eine Biographie*, Freiburg im Breisgau 1993.
- Schwarzer A., *Lebenslauf*, Köln 2012.
- Stadlmayer T., Lersch P., „*Es geht um Leben und Tod*“, „Der Spiegel“ nr 13, 1987, s. 34-44.
- Statutenbroschüre der CDU Deutschlands*, <http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU-/Parteiordnungen/Statut2007.pdf>, (12.10.2016).
- Stötzel G., Wengeler M., *Kontroverse Begriffe. Geschichte des öffentlichen Sprachgebrauchs in der Bundesrepublik Deutschland*, Berlin – New York 1995.
- Süßmuth, H. Schubert, *Gehen die Frauen in die Knie? Fragen nach der deutschen Vereinigung*, w: eadem, *Bezahlen die Frauen die Wiedervereinigung?*, München 1992, s. 43-126.
- Süßmuth R., *Das Gift des Politischen. Gedanken und Erinnerungen*, München 2015.
- Süßmuth R., *Familie – Ein Beruf nur für Frauen?*, „CDU-Dokumentation“ nr 10, 1994, http://www.kas.de/wf/doc/kas_27506-544-1-30.pdf?110826092741 (21.01.2017).
- Süßmuth R., *Keine Zukunft ohne Vision. Frauen und Bürgergesellschaft*, w: eadem (Hg.), *Mut zur Macht in Frauenhand*, Herford 2001, s. 403-412.
- Süßmuth R., „*Simone de Beauvoir ist mein großes Vorbild*“, „Die Zeit“ 6.09.1985, <http://www.zeit.de/1985/37/simone-de-beauvoir-ist-mein-grosses-vorbild>, (23.09.2016).

- Süssmuth R., „Über sexuelle Themen durfte nicht einmal die Bundesfrauenministerin referieren”, w: U. Kossler, *Hammelsprünge. Sex und Macht in der deutschen Politik*, Köln 2012, s. 108-111.
- Süssmuth R., *Wer nicht kämpft, hat schon verloren. Meine Erfahrungen in der Politik*, München 2002.
- Süssmuth R., *Zukunft der Frauenarbeit in einer Zeit der Arbeitslosigkeit (1988)*, w: I. Lenz (Hrsg.), *Die Neue Frauenbewegung in Deutschland. Abschied vom kleinen Unterschied. Ausgewählte Quellen*, Wiesbaden 2009, s. 263-267.
- Süssmuth R., *Zukünftige Regelung des Schwangerschaftsabbruchs in Deutschland*, „Evangelische Verantwortung“ nr 5, 1991, s. 4.
- Teilzeitarbeit stärkt Position der Frauen*, „CDU-Informationsdienst. Union in Deutschland” nr 16, 1987, http://www.kas.de/wf/doc/kas_26822-544-1-30.pdf?110826092601 (21.01.2017).
- Trajman J., *Polityka kobieca niemieckiej chadecji w latach 2009-2013*, w: A. Kruk, M. Sus (red.), *Niemiecka scena polityczna 2009-2013. Aktorzy, zagadnienia i wyzwania*, Wrocław 2013, s. 317-335.
- Ustawa Zasadnicza dla Republiki Federalnej Niemiec*, <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80205000.pdf>, (21.09.2016).
- Wiggershaus R., *Geschichte der Frauen und der Frauenbewegung. In der Bundesrepublik Deutschland und in der Deutschen Demokratischen Republik nach 1945*, Wuppertal 1979.
- Wir schaffen Arbeit*, „Union in Deutschland” nr 16, 1985, http://www.kas.de/wf/doc/kas_26612-544-1-30.pdf?110826092536 (26.01.2017).
- Wolle S., *Wspaniały świat dyktatury. Codziennosc i władza w NRD 1971-1989*, przeł. E. Kaźmierczak, W. Leder, Warszawa 2003.
- Zusammengefasste Geburtenziffer*, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/554952/-umfrage/fertilitaetsrate-in-der-brd-und-ddr/>, (24.10.2016).
- Zweideutiges Grinsen*, „Der Spiegel” nr 8, 1988, s. 24-26.

Dorota Masiakowska-Osses, Imigracja – nowa perspektywa niemieckiej pamięci kulturowej

- Alavi B., *Geschichtsbücher als Erinnerungsorte. Ein Gedächtnis für die Einwanderungsgesellschaft?*, w: J. Motte, R. Ohliger (red.), *Geschichte und Gedächtnis in der Einwanderungsgesellschaft. Migration zwischen historischer Rekonstruktion und Erinnerungspolitik*, Essen 2004, s. 199-212.
- Assmann A., *Das neue Unbehagen an der Erinnerungskultur. Eine Intervention*, München 2013.
- Assmann, J., *Kultura pamięci*, w: M. Saryusz-Wolska (red.), *Pamięć zbiorowa i kulturowa. Współczesna perspektywa niemiecka*, Kraków 2009, s. 59-99.
- Beauftragte der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration (red.), *Schulbuchstudie Migration und Integration*, Berlin 2015.
- Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF) (red.), *Migrationsbericht 2015. Zentrale Ergebnisse*, 2016, http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/-Migrationsberichte/migrationsbericht-2015-zentrale-ergebnisse.pdf?__blob=publicationFile (31.01.2016).
- Bundeszentrale für politische Bildung (red.), *Praktische Geschichtsvermittlung in der Migrationsgesellschaft. 46 Bausteine für die schulische und außerschulische historisch-politische Bildung*, Bonn 2013.
- François E., Schulze H., *Einleitung*, w: idem, (red.) *Deutsche Erinnerungsorte I*, München 2009, s. 9-24.
- Gogos M., *Schaut! Uns! An!*, „Der Tagesspiegel“ online, <http://www.tagesspiegel.de/kultur/ausstellungen-zum-thema-migration-schaut-uns-an/3694136.html> (24.11.2016).
- Der millionste Gastarbeiter, das Moped und die bundesdeutsche Einwanderungsgesellschaft*, <http://www.iberer.angekommen.com/Doku/Doku.html>
- Motte J., Ohliger, R., *Geschichte und Gedächtnis in der Einwanderungsgesellschaft. Einführende Betrachtungen*, w: J. Motte, R. Ohliger (red.), *Geschichte und Gedächtnis in der Einwanderungsgesellschaft. Migration zwischen historischer Rekonstruktion und Erinnerungspolitik*, Essen 2004, s. 7-16.
- Motte J., Ohliger, R., *Einwanderung – Geschichte – Anerkennung*, w: J. Motte, R. Ohliger (red.), *Geschichte und Gedächtnis in der Einwanderungsgesellschaft. Migration zwischen historischer Rekonstruktion und Erinnerungspolitik*, Essen 2004, s. 17-49.
- Rede von Bundespräsident Johannes Rau zum Historikertag 2002*, http://www.bundespraesident.de/SharedDocs/Reden/DE/Johannes-Rau/Reden/2002-/09/20020910_Rede2.html (25.11.2016).

Ohliger R., „Am Anfang war...“ *Multiperspektivische Geschichtsvermittlung in der Einwanderungsgesellschaft*, w: V. Georgi, R. Ohliger (red.), *Crossover Geschichte. Historisches Bewusstsein Jugendlicher in der Einwanderungsgesellschaft*, Hamburg 2009, s. 109-127.

Radonić L., Uhl H., *Zwischen Pathosformel und neuen Erinnerungskonkurrenzen. Das Gedächtnis-Paradigma zu Beginn des 21. Jahrhunderts. Zur Einleitung*, w: L. Radonić, H. Uhl (red.), *Gedächtnis im 21. Jahrhundert. Zur Neuverhandlung eines kulturwissenschaftlichen Leitbegriffs*, Bielefeld 2016, s. 7-25.

Utlu D., *Die Ungehaltenen*, München 2014.

Samdereli, Y., (reż.), *Almanya – Willkommen in Deutschland*, Niemcy 2011.

http://www.domid.org/sites/default/files/broschuere_migrationsmuseum.pdf (24. 11. 2016).

http://www.domid.org/sites/default/files/pressemitteilung_domid_161114.pdf (24.11.2016).

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1221/umfrage/anzahl-der-auslaender-in-deutschland-nach-herkunftsland/> (28.11.2016).

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1236/umfrage/migrationshintergrund-der-bevoelkerung-in-deutschland/> (28.11.2016).

<https://virtuelles-migrationsmuseum.org>.

Izabela Janicka, Niemiecka klasa średnia wobec pravicowego ekstremizmu w świetle badań Fundacji Friedricha Eberta

Alba R., Foner N., *Strangers no more*, New Jersey, 2015.

Berger P. L., *Zaproszenie do socjologii*, Warszawa 2003.

Bericht des Untersuchungsausschusses 5/1 *Rechtsterrorismus und Behördenhandeln des Thüringer Landtages*

Bewegung in der Mitte. Rechtsextreme Einstellungen in Deutschland 2008, FES, Berlin 2008
<http://library.fes.de/pdf-files/do/05864.pdf> (20.11.2015).

Bourdieu P., *Co tworzy klasę społeczną? O teoretycznym i praktycznym istnieniu grup*, „Recykling Idei” 11/2008.

Bröckling U., Krasmann S., Lemke Th., *Gouvernementalität der Gegenwart*, Frankfurt /Main 2000.

Crouch C., *Postdemokratie*, Frankfurt 2008.

- Decker O., Brähler E., *Vom Rand zur Mitte. Rechtsextreme Einstellungen und ihre Einflussfaktoren in Deutschland*, FED, Berlin 2006, <http://library.fes.de/pdf-files/do/04088a.pdf>.
- Fundacja Eberta, *Niemcy Współczesne. Zarys encyklopedyczny*, Poznań 1999 s. 112.
- Goebel J. *Polarisierung der Einkommen; Die Mittelschicht verliert*, "Wochenbericht des DIW" 24/2010 z 16.06.2010, s. 2-3.
- Goebels W., *Gewalt gegen Obdachlose in NRW nimmt zu*, "Westdeutsche Allgemeine" 04.04.2015, <http://www.derwesten.de/region/gewalt-gegen-obdachlose-nimmt-zu-aimp-id10529616.html> (10.10.2015)
- Groß E., Hövermann A., *Marktförmiger Extremismus – ein Phänomen der Mitte?* w: A. Zick, A. Klein, *Fragile Mitte. Feindselige Zustände. Rechtsextremistische Einstellungen in Deutschland 2014*, Bonn 2014, s. 102-104.
- Heitmeyer W., *Rechtsextremistische Orientierungen bei Jugendlichen. Empirische Ergebnisse und Erklärungsmuster einer Untersuchung zur politischen Sozialisation*, Weinheim/München, 1987.
- Janicka I., *Fala radykalizmu politycznego w Niemczech*, „Przegląd Zachodni” 2/2013.
- Janicka I., *Nastroje prawicowo-ekstremistyczne społeczeństwa niemieckiego*, „Przegląd Politologiczny” nr 1/2016.
- Klein A., *Mitten in einer entleerten Demokratie?*, w: A. Zick, A. Klein, *Fragile Mitte. Feindselige Zustände. Rechtsextremistische Einstellungen in Deutschland 2014*, Bonn 2014, s. 85-86.
- Moroska-Bonkiewicz A., *Niemiecka skrajna prawica na tle europejskim*, w: A. Kruk, M. Sus (red.), *Niemiecka scena polityczna 2009-2013*, Wrocław 2013, s. 125.
- Rozwadowska A., *Willkommen! Imigranci sponsorują niemieckie emerytury*, „Gazeta Wyborcza” 19.08.2015.
- Schedler J., *Style matters: Inszenierungspraxen 'Autonomer Nationalisten'*, w: J. Schendler, A. Häusler (Hrsg.), *Autonome Nationalisten. Neonazismus in Bewegung*, Wiesbaden 2011, s. 67.
- Stöss R., *Rechtsextremismus im Wandel*, Berlin FES 2007;
- Wagner G. G., *Die Inflation der Mittelschicht*, "Süddeutsche Zeitung" 19.12.2012, s. 18
- Wagner G. G., *Turbulenzen in Deutschlands Mitte* w: *Leben in Deutschland*, [brak roku i miejsca wydania]
- Witkowska M., Wierzbicki A., *Spółczesność obywatelska*, Warszawa 2005, s. 12

Zick A., Klein A., *Fragile Mitte feindselige Zustände. Rechtsextremistische Einstellungen in Deutschland 2014*, Bonn 2014

Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk, Powieść kryminalna jako przestrzeń polsko-niemiecko-niemieckich obrachunków z przeszłością? „Magik” Magdaleny Parys

Assmann A., *Geschichte im Gedächtnis. Von der individuellen Erfahrung zur öffentlichen Inszenierung*, München 2007.

Assmann A., *Das neue Unbehagen an der Erinnerungskultur. Eine Intervention*, München 2013.

Assmann J., *Das kulturelle Gedächtnis. Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen*, München 1997.

Bartmiński J., *Stereotypy mieszkają w języku*, Lublin 2007.

Bauman Z., *Europa ist ein Sprachgewirr. Im Gespräch mit Agnieszka Hudzik*, „Zeit Online“ 23.09.2011, <http://www.zeit.de/kultur/literatur/2011-09/zygmunt-bauman-interview/-komplettansicht>. (15.11.2012).

Borzyszkowska-Szewczyk M., Szymańska E., Telaak A. (red.), *Bild – Reflexion – Dialog. Interkulturelle Perspektiven in der Literatur und im Theater*, „Studia Germanica Gedanensia“, t. 31, Gdańsk 2014.

Borzyszkowska-Szewczyk M., *Parys-Berlin, czyli oswojona niemiecka obcość w powieściach ‘Tunel’ i ‘Magik’ Magdaleny Parys*, w: S. Wolting, M. Wolting (red.) *Zrozumieć obcość. Recepcja literatury niemieckojęzycznej w Polsce po 1989 roku*, Kraków 2016, s. 297-311.

Chiellino C. (red.), *Interkulturelle Literatur in Deutschland, Ein Handbuch. Sonderausgabe*, Stuttgart - Weimar, 2007.

Handbuch Interkulturelle Germanistik, A. Wierlacher, A. Bogner (red.), Stuttgart - Weimar 2003.

Hausbacher E., *Mimikry, Grotteske, Ambivalenz. Zur Ästhetik transnationaler Migrationsliteratur*, w: G. Marinelli-Koenig, A. Preisinger, *Zwischenräume der Migration. Über Entgrenzung der Kulturen*, Bielefeld 2011, s. 217-234.

Heimböckel D., *Interkulturalität interdisziplinär denken. Ansätze zur Erweiterung ihrer Komplexität*, w: T. Ernst, D. Heimböckel (red.), *Verortungen der Interkulturalität: die*

„Europäischen Kulturhauptstädte“ Luxemburg und die Großregion (2007), das Ruhrgebiet (2010) und Istanbul (2010), Bielefeld 2012, s. 21-38.

Henseler D., R. Makarska (red.), *Polnische Literatur in Bewegung. Die Exilwelle die Exilwelle der 1980er Jahre*, Bielefeld 2013.

Kalczyńska M., „Emigracyjni” twórcy polskiej książki i prasy zamieszkali w Niemczech po 1989 roku (próba opisu socjobibliologicznego), w: B. Klimaszewski (red.): *Emigracja z Polski po 1989 roku*, Kraków 2002, s. 386-413.

Kimmich D., Schahadat S. (red.), *Kulturen in Bewegung. Beiträge zur Theorie und Praxis der Transkulturalität*, Bielefeld 2012.

Lipska M., *Misja i biznes*. <http://www.goethe.de/kue/lit/prj/lit/ess/pol/pl8451550.htm> (15.12.2011).

Makarska R., „Nackt wie ein heiliger Türke“ *Textuelle Mehrsprachigkeit in der polnischen Literatur in/aus Deutschland*, „Zeitschrift für interkulturelle Germanistik“ 6, 2015, nr 2, red. D. Heimböckel i.in., s. 119-133.

Nowacki D., *"Biała Rika" Magdaleny Parys. Polsko-niemieckie rozgryzanie "jadźembiny"*, wyborcza.pl 28.06.2016, <http://wyborcza.pl/1,75410,20313914,biala-rika-magdaleny-parys-polsko-niemieckie-rozgryzanie.html#ixzz4Rm47p7jS> (2.12.2016).

Nusser P., *Der Kriminalroman*, 4. Aufl., Stuttgart-Weimar 2009.

Osterhammel J., *Die Vielfalt der Kulturen und die Methode des Kulturvergleichs*, w: W. Jaeger. J. Straub (red.), *Handbuch der Kulturwissenschaften*, t. 2: *Paradigmen und Disziplinen, Sonderausgabe*, Stuttgart 2011, s. 50-65.

Parys M., *Magik*, Warszawa 2014.

Parys M., *Polacy i Niemcy są mi tak samo bliscy*, <http://www.mypolacy.de/aktualnosci/niemcy/magdalena-parys-polacy-i-niemcy-sa-mi-tak-samo-bliscy.html> (25.1.2016).

Pawłowski R., *Cała Polska do kryminału. Rozmowa z Irkiem Grinem*, „Gazeta Wyborcza Extra” 6.12.2013.

Previsic B., *Literatur mit interkulturellem Mehrwert. Ein Prolegomenon*, w: F. Gruzca (red.), *Vielheit und Einheit der Germanistik weltweit. Akten des XII. internationalen Germanistenkongresses*, Warschau 2010, t. 12. Frankfurt am Main 2012, s. 49-52.

Sobolewska J., *Parys-Berlin. Polska pisarka opowiada Niemcom historię*, „Polityka” 25.2.2015.

Świąder J., *Olga Tokarczuk laureatką szwedzkiej nagrody literackiej*, „Gazeta Wyborcza” 26 października 2016, <http://wyborcza.pl/7,75517,20896273,olga-tokarczuk-laureatka-pierwszej-edycji-szwedzkiej-nagrody.html> (6.12.2016).

Teodorowicz-Helmann E., Gesche J. (red.), współpraca M. Brandt, *Między językami, kulturami, literaturami. Polska literatura (e)migracyjna w Berlinie i Sztokholmie po roku 1981*, Stockholm Slavic Papers 22, 2013.

Waldenfels B., *Der Stachel des Fremden*, Frankfurt am Main 1990.

Waldenfels B., *Topografia obcego. Studia z fenomenologii obcego*, Warszawa 1992.

Welsch W., *Transkulturalität. Lebensformen nach der Auflösung der Kulturen*, „Information Philosophie“ 2, Mai 1992, s. 5-20.

Welsch W., *Transkulturalität. Zur veränderten Fassung heutiger Kulturen*, w: I. Schneider, C. W. Thomson (red.), *Hybridkultur. Medien – Netze – Künste*, Köln 1997, s. 67-90.

Wierlacher A. (red.), *Perspektiven und Verfahren interkultureller Germanistik*, München 1987.

Agnieszka Bielawska, *Ostpolitik* Angeli Merkel w obliczu kryzysu na Ukrainie

Alle fordern von uns Deutschen mehr Verantwortung. Rede zur Haushaltsberatung: Auswärtiges Amt, 09.04.2014, <https://www.cducsu.de/themen/aussen-europa-und-verteidigung/alle-fordern-von-uns-deutschen-mehr-verantwortung> (15.09.2015).

Antrag der Abgeordneten Wolfgang Gehrcke, Klaus Ernst, Jan van Aken, Christine Buchholz, Dr. Diether Dehm, Annette Groth, Heike Hänsel, Inge Höger, Andrej Hunko, Katrin Kunert, Stefan Liebich, Niema Movassat, Dr. Alexander S. Neu, Alexander Ulrich und der Fraktion DIE LINKE. Einstieg in den Ausstieg – Sanktionen gegen Russland aufheben, Drucksache 18/3147, 12.11.2014, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/18-031/1803147.pdf> (15.09.2015).

Beschluss der Geschäftsführenden Vorstände vom 28. April 2014. Deutsche Außenpolitik als Beitrag zur Lösung von Krisen und Konflikten, 28.04.2014, <https://www.cducsu.de/sites/default/files/uploads/top2-aussenpolitik.pdf> (15.09.2015).

Bielawska A., *Stosunki polsko-niemieckie na tle budowy Gazociągu Północnego (2005-2009)*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” nr 4/2010.

Borowsky P., *Sozialliberale Koalition und innere Reformen*, „Informationen zur politischen Bildung”, Heft 258, Bonn 1998, <http://www.bpb.de/izpb/10109/sozialliberale-koalition-und-innere-reformen?p=all> (15.09.2015).

Bundeskanzlerin Merkel beim WDR-Europaforum „Welches Europa wollen wir?“ am 8. Mai 2014 im Auswärtigen Amt, 08.05.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/05/2014-05-08-merkel-wdr-europaforum.html> (15.09.2015).

Bundeskanzlerin Merkel telefoniert mit dem ukrainischen Ministerpräsidenten Jazenjuk, 28.02.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA-/2014/02/2014-02-28-telefonat-jazenjuk.html> (15.09.2015).

Bundeskanzlerin Merkel telefonierte mit dem russischen Staatspräsidenten Wladimir Putin, 23.02.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA-/2014/02/2014-02-23-telefonat-putin.html> (15.09.2015).

Bundeskanzlerin Merkel telefonierte mit dem ukrainischen Staatspräsidenten Janukowitsch, 23.01.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA-/2014/01/2014-01-23-merkel-janukowitsch.html> (15.09.2015).

CDU/CSU solidarisch mit der friedlichen Opposition in der Ukraine, 11.12.2013, <https://www.cdusu.de/presse/pressemitteilungen/cdusu-solidarisch-mit-der-friedlichen-opposition-der-ukraine> (15.09.2015).

*Cichocki M. A., *Polityka Niemiec wobec Rosji w świetle aneksji Krymu*, <http://www.omp-org.pl/artukul.php?artykul=371> (15.09.2015).*

*Ciechanowicz A., *Rosja dzieli RFN. Analizy*, 26.11.2014, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-11-26/rosja-dzieli-rfn> (15.09.2015).*

Deutsch-Französische Erklärung (Stralsund, 10. Mai 2014), 10.05.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA/2014/05/2014-05-10-erklaerung-stralsund.html?nn=614982> (15.09.2015).

Deutschland ist Garant für Verlässlichkeit und Stabilität. Rede zum Einzelplan des Bundeskanzleramt (inkl. BKM), 26.11.2014, <https://www.cdusu.de/-themen/wirtschaft-und-energie-haushalt-und-finanzen/deutschland-ist-garant-fuer-verlaesslichkeit-und-stabilitaet> (15.09.2015).

Deutschland stellt sich seiner Verantwortung gegenüber der Ukraine. Bundesregierung sagt der Ukraine Kreditbürgschaften in Höhe von 500 Millionen Euro zu, 26.08.2014, <https://www.cdusu.de/themen/aussen-europa-und-verteidigung/deutschland-stellt-sich-seiner-verantwortung-gegenueber-der-ukraine> (15.09.2015).

Die Linke: Merkel soll nach Moskau fahren, <http://www.neues-deutschland.de/artikel/926826.linke-merkel-soll-nach-moskau-fahren.html> (15.09.2015).

Die Woche der Kanzlerin (bis 14.03.2014), http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/AudioVideo/2014/Video/_woche_der_kanzlerin/2014-03-14-woche-der-kanzlerin/2014-03-14-textversion-wdk.html (15.09.2015).

Erklärung der Bundeskanzlerin zu den EU-Sanktionsentscheidungen, 29.07.2014, <http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA/2014/07/2014-07-29-erklaerung-eu-sanktionen.html> (15.09.2015).

Erstes Treffen der Präsidenten Russlands und der Ukraine seit Anfang Juni, 19.08.2014, <https://www.cduscu.de/themen/aussen-europa-und-verteidigung/gespraeche-ueber-eine-loesung-des-ukraine-konflikts-werden-weiter-fortgesetzt> (15.09.2015).

Fischer E., Rogoża J., *Kolejne sankcje Unii Europejskiej wobec Rosji*, 06.08.2014, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-08-06/kolejne-sankcje-unii-europejskiej-wobec-rosji> (15.09.2015).

Freiheit, politische Stabilität, Rechtsstaatlichkeit, wirtschaftliche Stärke, Gerechtigkeit. Regierungserklärung, 29.01.2014, <https://www.cduscu.de/themen/freiheit-politische-stabilitaet-rechtsstaatlichkeit-wirtschaftliche-staerke-gerechtigkeit> (15.09.2015).

Frieden, Freiheit und Wohlstand in der Welt festigen. Regierungserklärung der Bundeskanzlerin zum EU- und G7-Gipfel, 04.06.2014, <https://www.cduscu.de/themen/aussen-europa-und-verteidigung/frieden-freiheit-und-wohlstand-der-welt-festigen> (15.09.2015).

„Globale Herausforderungen bewältigen wir nur gemeinsam“. Bundeskanzlerin Merkel gibt Ausblick auf EU- und ASEM-Gipfel, 16.10.2014, <https://www.cduscu.de/themen/aussen-europa-und-verteidigung/globale-herausforder-ungen-bewaeltigen-wir-nur-gemeinsam> (15.09.2015).

Kalendarium, „Biuletyn Niemiecki“ nr 57, 31.03.2015 r., http://fwpn.org.pl/assets/Publikacje/Biuletyn_Niemiecki/2015/BIULETYN_NIEMIECKI_NR_57.pdf (15.09.2015).

Kardaś S., Konończuk W., *Mińsk 2 – kruchy rozejm zamiast trwałego pokoju*, 12.02.2015, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2015-02-12/minsk-2-kruchy-rozejm-zamiast-trwalego-pokoju> (dostęp 15.09.2015).

Krise in der Ukraine. Merkel appelliert an Putin, <http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2014/08/2014-08-04-ukraine-eu-sanktionen.html> (15.09.2015).

Lage in der Ukraine. Wahlen sind entscheidende Wegmarke, 10.05.2014, <http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2014/05/2014-05-08-lage-in-der-ukraine.html> (15.09.2015).

Lösungssuche in der Ukraine-Krise. Treffen der Kontaktgruppe drängt, 17.12.2014, <http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2014/12/2014-12-12-ukraine-russland.html>. (15.09.2015).

Meister S., *Putin richtig verstehen*, <https://dgap.org/de/think-tank/publikationen-/dgapstandpunkt/putin-richtig-verstehen> (15.09.2015).

Memorandum of September 19 2014 outlining the parameters for the implementation of commitments of the Minsk Protocol of 5 September 2014, <http://www.osce.org/home/123806> (15.09.2015).

Merkel gratuliert Poroschenko. Beeindruckendes Zeichen der Ukrainer, 20.05.2014, <http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2014/05/2014-05-26-wahl-ukraine.html> (15.09.2015).

Merkel zum Ukraine-Konflikt, Gemeinsames Handeln für Frieden, 26.03.2015, <http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2015/03/2015-03-19-ukraine-regierungserklaerung.html> (15.09.2015).

Mołdawia i Gruzja bliżej Europy. Zakończył się III Szczyt Partnerstwa Wschodniego w Wilnie, 29.11.2013, http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/aktualnosci/wiadomosci/-moldawia_i_gruzja_blizej_europy__zakonczyly_sie_iii_szczyt_partnerstwa_wschodniego_w_wilnie (15.09.2015).

Östliche Partnerschaft. Tür für Ukraine weiter offen, 28.11.2013, <http://www.bundestkanzlerin.de/ContentArchiv/DE/Archiv17/Artikel/2013/11/2013-11-27-ankuendigung-merkel-vilnius.html> (15.09.2015).

Package of Measures for the Implementation of the Minsk Agreements, <http://www.osce.org/cio/140156> (15.09.2015).

Pressekonferenz der Bundeskanzlerin am 17. Juli 2014 in Brüssel, 17.07.2014, <http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/07/2014-07-17-pk-eu-sondergipfel.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz mit BK'in Merkel und dem französischen Staatspräsidenten Hollande in Paris, Thema: 16. deutsch-französischer Ministerrat, 19.02.2014, <http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/02/2014-02-20-pk-merkel-hollande-dt-frz-ministerrat.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von BK'in Merkel anl. der außerordentlichen Tagung des Europäischen Rats am 31. August 2014 in Brüssel, 31.08.2014, <http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/08/2014-08-31-pk-merkel-bruessel.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel nach Tag eins des Europäischen Rats am 20. März 2015 in Brüssel, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/-Pressekonferenzen/2015/03/2015-03-20-merkel-er-rat.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel und dem französischen Staatspräsidenten Hollande am 10. Mai 2014 in Stralsund, 10.05.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/05/2014-05-10-statements-merkel-hollande.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel und dem ukrainischen Ministerpräsidenten Jazenjuk im Bundeskanzleramt, 23.10.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2015/10/2015-10-23-merkel-jazenjuk.html> (15.12.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel und Staatspräsident Putin am 10. Mai 2015 in Moskau, 10.05.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/-Pressekonferenzen/2015/05/2015-05-10-pk-merkel-putin.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel und US-Präsident Obama in Washington D.C., 09.02.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2015/02/2015-02-09-merkel-obama.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel zum Abschluss des G7-Gipfels in Elmau, 08.06.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2015/06/2015-06-08-pk-merkel-g7.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel zum Europäischen Rat am 27. Juni 2014 in Brüssel, 27.06.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/-Pressekonferenzen/2014/06/2014-06-27-merkel-europaeischer-rat.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel zum Europäischen Rat am 18. Dezember in Brüssel, 19.12.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/12/2014-12-19-merkel-er.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel zum Europäischen Rat am 12. Februar in Brüssel, 12.02.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2015/02/2015-02-12-pk-eu-rat.html>.

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel zum G7-Treffen der Staats- und Regierungschefs am 4. Juni 2014 in Brüssel, 05.06.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/06/2014-06-05-merkel-g7-eingang.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel zum informellen Treffen der Staats- und Regierungschefs der Europäischen Union am 27. Mai 2014 in Brüssel, 28.04.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/05/2014-05-28-merkel-bruessel.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel zum Treffen der Staats- und Regierungschefs der Europäischen „Russland wurde eingeladen, und das ist genau das richtige Zeichen“. Regierungserklärung der Bundeskanzlerin zum EU- und G7-Gipfel, 04.06.2014, <https://www.cducsu.de/themen/aussen-europa-und-verteidigung/russland-wurde-ausgeladen-und-das-ist-genau-das-richtige-zeichen> (15.09.2015).

Union in Brüssel, 07.03.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift-/Pressekonferenzen/2014/03/2014-03-07-pk-merkel-bruessel.html> (15.09.2015).

Pressekonferenz von Kanzlerin Merkel zum Treffen des Europäischen Rats (Donnerstag) in Brüssel, 21.03.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift-/Pressekonferenzen/2014/03/2014-03-21-pk-merkel.html> (15.09.2015).

Protocol on the results of consultations of the Trilateral Contact Group (Minsk, 05/09/2014), <http://mfa.gov.ua/en/news-feeds/foreign-offices-news/27596-protocol-on-the-results-of-consultations-of-the-trilateral-contact-group-minsk-05092014> (15.09.2015).

Rada Europejska, Konkluzje, Bruksela, 21 marca 2014 r. (OR. en), EUCO 7/1/14, REV 1, CO EUR 2, CONCL 1, <http://www.consilium.europa.eu/pl/meetings/european-council/-2014/03/20-21/> (15.09.2015).

Rada Europejska, Oświadczenie szefów państw lub rządów w sprawie Ukrainy, Bruksela, 6 marca 2014 r., Bruksela, 6 marca 2014 r. (06.03) (OR. en), http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/PL/ec/141391.pdf (15.09.2015).

Rada Europejska, Specjalne posiedzenie Rady Europejskiej (16 lipca 2014 r.), konkluzje, Bruksela, 16 lipca 2014 r. (OR. en), EUCO 147/14, CO EUR 9, CONCL 3, <http://www.consilium.europa.eu/pl/meetings/european-council/2014/07/16/> (15.09.2015).

Rede der Bundeskanzlerin Merkel zur Verleihung der Wilhelm Leuschner-Medaille am 28. November 2014, 28.11.2014, <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/-Rede/2014/11/2014-11-28-merkel-wilhelm-leuschner-medaille.html> (15.09.2015).

Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich der 51. Münchner Sicherheitskonferenz, München, 07.02.2015, <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2015/-02/2015-02-07-merkel-sicherheitskonferenz.html> (15.12.2015).

Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Haushaltsgesetz 2014 vor dem Deutschen Bundestag am 9. April 2014 in Berlin, 09.04.2014, <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Bulletin/2014/04/41-1-bk-bt.html> (15.09.2015).

Rede von Bundeskanzlerin Merkel am 7. Oktober 2015 vor dem Europäischen Parlament, Straßburg, 07.10.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Rede/2015/10/2015-10-07-rede-bkin-eu-parlament.html> (15.12.2015).

Rede von Bundeskanzlerin Merkel am Lowy Institut für Internationale Politik am 17. November 2014, 17.11.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Rede/2014/11/2014-11-17-merkel-lowy-institut.html> (15.09.2015).

Rede von Bundeskanzlerin Merkel anlässlich der Generaldebatte über den Haushalt im Deutschen Bundestag am 25. Juni 2014, 25.06.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Rede/2014/06/2014-06-25-merkel-bt-haushalt.html> (15.09.2015).

Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Festakt zum 60. Jubiläum der Deutschen Handelskammer in Österreich am 27. August 2015, 27.08.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Rede/2015/08/2015-08-28-bk-wien-handelskammer.html> (15.09.2015).

Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Jahresempfang für das Diplomatische Corps am 13. Juli 2015, 13. 06.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Rede/2015/07/2015-07-14-merkel-diplomatischer-corps.html> (15.09.2015).

Rede von Bundeskanzlerin Merkel im Deutschen Bundestag in Berlin, 10.09.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Rede/2014/09/2014-09-10-merkel-bt-haushalt.html> (15.09.2015).

Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Merkel zum EU-Gipfel „Östliche Partnerschaft“ am 28./29. November 2013 in Vilnius, 18.11.2013, <http://www.bundeskanzlerin.de/ContentArchiv/DE/Archiv17/Regierungserklaerung/2013/2013-11-18-merkel-oestl-partnerschaften.html> (15.09.2015).

Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Merkel zum Europäischen Rat am 19. und 20. März 2015, 19.03.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Regierungserklaerung/2015/2015-03-19-regierungserklearung.html> (15.09.2015).

Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Merkel zum Europäischen Rat am 18./19. Dezember in Brüssel, 18.12.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Regierungserklaerung/2014/2014-12-18-bt-merkel.html> (15.09.2015).

- Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Merkel*, 13.03.2014, <https://www.bundesregierung.de/Content/DE/Regierungserklaerung/2014/2014-03-13-bt-merkel.html> (15.09.2015).
- Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Merkel*, 15.10.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Regierungserklaerung/2015/2015-10-15-regierungserklaerung.html> (15.12.2015).
- Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Merkel*, 18.06.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Regierungserklaerung/2015/2015-06-18-regierungserklaerung.html> (15.09.2015).
- Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Merkel*, 20.03.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Regierungserklaerung/2014/2014-03-20-bt-merkel.html> (15.09.2015).
- Rinke A., *Wie Putin Berlin verlor. Moskaus Annexion der Krim hat die deutsche Russland-Politik verändert*, „Internationale Politik“, Mai/Juni 2014, s. 33-45.
- Russlands Vorgehen ist ungeheuerlich. Interview in der Passauer Neuen Presse*, 03.05.2014, <https://www.cducsu.de/presse/texte-und-interviews/russlands-vorgehen-ist-ungeheuerlich> (15.09.2015).
- Strzelecki J., *Kreml kontynuuje presję na Niemcy w sprawie Ukrainy*, 13.05.2015, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2015-05-13/kreml-kontynuuje-presje-na-niemcy-w-sprawie-ukrainy> (15.09.2015).
- Sus M., *Niemcy i Polska wobec konfliktu ukraińsko-rosyjskiego w drugiej połowie 2014 r.*, „Biuletyn Niemiecki” nr 54, 20.12.2014 r., http://fwpn.org.pl/assets/Publikacje/Biuletyn_Niemiecki/2015/BIULETYN_NIEMIECKI_NR_54.pdf (15.09.2015).
- Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Ukrainą, z drugiej strony*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, L 161/3, 29.5.2014.
- Ukraine. Chance für die Demokratie*, 24.02.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2014/02/2014-02-24-ukraine-chance-fuer-demokratie.html> (15.09.2015).
- Ukraine. Zum politischen Dialog zurückkehren*, 03.03.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2014/03/2014-03-03-ukraine-seibert-pk.html> (15.09.2015).
- Ukraine-Krise. Merkel in ernster Besorgnis*, 07.11.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2014/11/2014-11-03-ukraine-ost-wahlen.html> (15.09.2015).
- Ukraine-Krise. Merkel: Minsker Vereinbarungen umsetzen*, 20.02.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2015/02/2015-02-17-lage-ukraine.html> (15.09.2015).

Ukraine-Krise. Minsker Abkommen vollständig umsetzen, 04.03.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2015/03/2015-03-01-ukraine.html> (15.09.2015).

Ukraine-Krise. Minsker Vereinbarungen umsetzen, 16.02.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2015/02/2015-02-12-ukraine-nach-minsk.html> (15.09.2015).

Ukraine-Krise. Souveränität der Ukraine bewahren, 28.11.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2014/11/2014-11-26-bkin%20merkel-ukraine.html> (15.09.2015).

Ukraine-Krise. Waffen müssen schweigen, 27.02.2015, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Artikel/2015/02/2015-02-25-ukraine-krise.html> (15.09.2015).

Unijne sankcje w odpowiedzi na kryzys na Ukrainie, <http://www.consilium.europa.eu/pl/policies/sanctions/ukraine-crisis/> (15.01.2016).

Vereintes Europa hat starke Stimme in der Welt. Interview mit Merkel Angela, 13.05.2014, <http://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Interview/2014/05/2014-05-13-merkel-westfalenpost.html> (15.01.2016).

Prasa:

Gersz A., *Ukraina: wybory samorządowe w Doniecku i Ługańsku przełożone na przyszły rok*, 06.10.2015, <http://www.polskatimes.pl/artykul/8971844,ukraina-wybory-samorzadowe-w-doniecku-i-lugansku-przelozone-na-przyszly-rok,id,t.html?cookie=1> (15.12.2015).

Grupa kontaktowa w sprawie Ukrainy spotka się jutro w Mińsku, „Rzeczpospolita” 29.01.2015, <http://www.rp.pl/artykul/1175482.html> (15.09.2015).

Junko J., *Parlament Krymu ogłosił deklarację w sprawie niepodległości Autonomii*, „Gazeta Wyborcza” 01.03.2014, http://wyborcza.pl/1,91446,15604197,Parlament_Krymu_oglosil_deklaracje_w_sprawie_niepodleglosci.html?disableRedirects=true (15.09.2015).

Krym ogłosił niepodległość, chce do Federacji Rosyjskiej. Ukraina: nie uznajemy, „Forbes” 17.03.2014, <http://www.forbes.pl/krym-oglosil-niepodleglosc-chce-do-federacji-rosyjskiej,artykuly,173361,1,1.html> (15.09.2015).

Malczyk J., *Rosja. Rada Federacji ratyfikowała traktat o przyjęciu Krymu do FR*, „Gazeta Wyborcza” 21.03.2014, http://wyborcza.pl/1,91446,15661889,Rosja_Rada_Federacji_ratyfikowala_traktat_o_przyjeciu.html (15.09.2015).

Meister S., *Germany Will Play Decisive Role in Ukraine*, „The Moscow Times” 29.09.2014, <https://dgap.org/en/think-tank/publications/further-publications/germany-will-play-decisive-role-ukraine> (15.12.2015).

Tusk: Utrzymanie sankcji wobec Rosji coraz trudniejsze, „Newsweek” z dnia 20.03.2015, <http://swiat.newsweek.pl/sankcje-wobec-rosji-utrzymane-dzieki-francji-i-niemcom,-artykuly,359444,1.html> (15.09.2015).

Ukraina. Władze Krymu przejmują kontrolę nad siłami bezpieczeństwa, „Gazeta Wyborcza” 01.03.2014, http://wyborcza.pl/1,91446,15546871,Ukraina__Wladze_Krymu_przejmuja_kontrolę_nad_silami.html (15.09.2015).

Ukraine-Krise: „Wieder Krieg in Europa? Nicht in unserem Namen!”, „Zeit.online” z dnia 05.12.2014, <http://www.zeit.de/politik/2014-12/aufruf-russland-dialog> (15.09.2015).

Wdrażanie umowy o wolnym handlu UE-Ukraina odłożone do końca 2015 r., „PAP” z dnia 12.09.2014, http://www.pap.pl/palio/html.run?_Instance=cms_www.pap.pl&_PageID=1&s=infopakiet&dz=swiat&idNewsComp=175799&filename=&idnews=179110&data=&status=biezace&_Checksum=965483635 (15.09.2015).

Dorota Litwin-Lewandowska, Konfliktogenność w stosunkach polsko-niemieckich w przekazie medialnym w latach 2015-2016

Angela Merkel gra z Jarosławem Kaczyńskim, <http://www.rp.pl>.

Apel "Uczelnie przeciw rasizmowi", <http://www.krasp.org.pl/pl/komunikaty/komunikaty>.

Arkadiusz Czartoryski dla Frondy: Niech Niemcy uczą się wolności od Polaków, www.fronda.pl.

Bielecki J., *Jarosław Kaczyński mógł być politykiem wielkiego formatu*, <http://www.rp.pl>.

Buras P., *Polska-Niemcy na równi pochyłej*, <http://wyborcza.pl>.

CBOS: Co trzeci Polak pozytywnie ocenia stosunki z Niemcami, <http://wyborcza.pl>.

Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego, <http://www.haus.pl/aktualnosci-349.html>.

Co naprawdę dzieje się w polskim ośrodku dla uchodźców?, <http://www.fakt.pl>.

Co naprawdę mówił Kaczyński o Niemcach, <http://gpcodziennie.pl>.

Cölln B., *Rok rządów PiS z niemieckiej perspektywy. "Chętnie współpracowalibyśmy z Polską w Europie"*, <http://www.dw.com> (26.10.2016).

CSU grozi Angeli Merkel zerwaniem sojuszu. Koalicjanci nie zgadzają się na politykę migracyjną kanclerz Niemiec, <http://wpolityce.pl>.

Czartoryski A., Niemcy muszą nas respektować, <http://www.fronda.pl>.

Czy mniejszość polska w Niemczech powinna mieć takie same prawa jak mniejszość niemiecka?, <http://www.tygodnikprzeklad.pl>.

Dobski M., *RZECZO Polityce, Gronkiewicz-Waltz: PiS nie zawaha się wyprowadzić nas z UE*, <http://www.rp.pl>.

Dyrektor kancelarii prezydenta: dziś nie ma możliwości przyjmowania imigrantów, <http://www.polskieradio.pl>.

Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, 1992, nr 14, poz. 56.

Ekspert: Polska i Niemcy razem mogą współtworzyć politykę UE, www.gazetaprawna.pl.

Elżbieta Witek: Angela Merkel popełniła błąd, a teraz wszyscy mają za to płacić, <http://www.rp.pl>.

Eur Lex, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=URISERV%3A133153>.

Exposé ministra spraw zagranicznych Witolda Waszczykowskiego, <https://www.msz.gov.pl>.

Fal M., *Kaczyński: Niemcy w Polsce powinni mieć tyle praw, ile Polacy w Niemczech*, <http://natemat.pl>.

FAZ o polsko-niemieckich relacjach: Nie ma mowy o dobrej atmosferze, <http://www.dw.com/pl>.

"FAZ": Steinmeier nie dał się sprowokować Kaczyńskiemu, <http://www.rp.pl>.

<http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-okresowe/zestawienia-miesieczne/status-uchodzczy/2016-2/>.

Hreczuk A., *Alternatywa dla Niemiec - na antyimigranckich nastrojach w Niemczech rośnie nowa polityczna siła*, <http://wiadomosci.wp.pl>.

Jak Niemcy polskimi rękami niszczą Polskę!, <http://www.fronda.pl>.

Januszewski S., *Pogoda w Europie jest dziś dla pisowców, dla niepisowców są prognozy złe*, <http://wpolityce.pl>.

Jarosław Kaczyński dla "wSieci", <http://www.wsieci.pl>.

Jarosław Kaczyński: jest wielka kwestia rozliczenia tego co Niemcy są nam winni, <http://wiadomosci.wp.pl>.

Jendroszczyk P., *Z sympatią, ale bez uczucia*, <http://www.rp.pl>.

Jendroszczyk P., *Stosunek do Rosji dzieli Polaków i Niemców*, <http://www.rp.pl>.

Kaczyński i Sikorski: Sformułował tezy ograniczające suwerenność Polski, <http://www.newsweek.pl>.

Kaczyński J., *Polska naszych marzeń*, Drukarnia Akapit, Warszawa 2011.

Kaczyński traktuje słowa jako rzeczy dla samego mówienia. One nie muszą mieć żadnego związku z rzeczywistością, <http://wiadomosci.gazeta.pl>

Kaczyński zapowiada odebranie przywilejów mniejszości niemieckiej, <https://www.wprost.pl>

Kaleta W., Polska powinna wycofać się z przyjęcia uchodźców, <http://www.parlamentarny.pl>

Kogo kręcą Niemcy?, <http://www.niemcy-online.pl/inne/audio-video/kogo-kreca-niemcy-818>

Lewicka K., Dlaczego Kaczyński straszy Niemcami?, <http://opinie.newsweek.pl>

Lokalny i międzynarodowy wymiar informacji w mediach polskich i niemieckich - analiza doniesień medialnych w Polsce i w Niemczech, Projekt opracowany we współpracy z FWPN i Collegium Civitas, bmw, 2014.

Łada A., Barometr Polska-Niemcy 2013, Wizerunek Niemiec i Niemców w polskim społeczeństwie po dziesięciu latach wspólnego członkostwa w Unii Europejskiej, ISP, Warszawa 2013.

Łada A., Polskie i niemieckie interpretacje wyzwań w polityce bezpieczeństwa, ISP, Warszawa 2016, s.7.

Łatwo jest szantażować cierpieniem, <http://www.tvn24.pl>.

Margraf M., B. szefowa MSZ Grecji w „Die Welt”: Węgry i Polska zatruwają atmosferę, <http://www.dw.com/pl>.

Młynek K., O trzech zagadnieniach związanych ze zjawiskiem komunikacji, w: E. Kulczycki, M. Wendland (red.). *Komunikologia. Teoria i praktyka komunikacji*, Wyd. Nauk. IF UAM, Poznań 2012.

Meches F., PiS powinno przewyciężyć swoje antyniemieckie resentymy, <http://www.rp.pl>.

Meches F., Polska z Merkel przeciw Putinowi. PiS powinno przewyciężyć swoje antyniemieckie resentymy, <http://www.rp.pl>.

Migracje zarobkowe Polaków IV, www.workservice.pl, 2016.

Niemcy – kraj pierwszego wyboru dla emigrujących Polaków, <http://www.workservice.pl>, 2016.

Niemcy płaczą, bo Polska przestaje być ich poddanym, <http://www.fronda.pl>.

Niemcy spierają się o imigrantów. Tysiące osób wyszły na ulice Berlina, by prezentować przeciwstawne stanowiska, <http://wpolityce.pl>.

Niemieccy politycy i eksperci o 100 dniach rządów PiS. "Nikt nie ma iluzji", <http://www.rp.pl>.

Niemiecka prasa na temat wypowiedzi Kaczyńskiego, <http://www.silesia-schlesien.com>.

Niemiecka prasa: Polska wycofała się ze złożonych deklaracji, <http://www.dw.com/pl>.

Niemieckie Radio: Antyniemiecka retoryka w pisowskich mediach, <http://www.rp.pl>.

Niespodziewane głosowanie na spotkaniu szefów MSW państw Unii. Polska zgadza się na dodatkowe 5,5 tys. Uchodźców, <http://wyborcza.pl>.

Nowicka M., *Analiza porównawcza wizerunku medialnego państwa i narodów na przykładzie przekazów z tygodników "Polityka" i "Der Spiegel"*, „Media-Kultura-Społeczeństwo” nr 1(5)/(2010), AHE, Łódź 2010.

O problemach uchodźców i migrantów, Kronika Sejmowa, Kancelaria Sejmu, nr 9 (828), 29.02.2016.

O stosunkach z sąsiednimi krajami - relacje polityczne a nastawienie do nacji, Komunikat z badań CBOS, nr 30/2015, oprac. M. Omyła-Rudzka, Warszawa 2015.

Odpowiedź Rzecznika UdSC w kwestii relokacji uchodźców z Włoch i Grecji do Ośrodka dla Uchodźców w Dębaku z dn. 20.05.2016, Archiwum własne autorki.

Pawlak A., *Jarosław Kaczyński znów atakuje Niemców*, <http://wyborcza.pl>.

Pawlicki M., *Początek końca Unii. Pycha i skleroza Brukseli rozwala Europę. Warszawa i Budapeszt powinny przejąć inicjatywę*, <http://wpolityce.pl>.

Pierwsi uchodźcy przyjadą do Polski już w marcu. Gdzie zamieszkają?, <http://polska.newsweek.pl>.

PiS przeraża Niemców, <http://wyborcza.pl>.

PiS zmienia zdanie ws. uchodźców? "Nie mamy możliwości się wycofać", <http://wiadomosci.wp.pl>.

Pisarek W., *Gatunek dziennikarski: informacja prasowa*, "Zeszyty Prasoznawcze" Kraków 1993, z.3-4 (153).

Polacy coraz gorzej o relacjach z Niemcami, <http://wiadomosci.gazeta.pl>.

Polityk roku w Polsce i na świecie, Komunikat z badań CBOS, nr 1/2016, Warszawa 2016.

Polska i Niemcy mogą dawać przykład dobrej przyjaźni!, <http://www.fronda.pl>.

Polska wycofa się z przyjmowania uchodźców? "Nie widzimy politycznych możliwości wykonania tej decyzji", <http://www.gazetaprawna.pl>.

Polska wycofuje się z planów przyjmowania uchodźców, <http://www.polishexpress.co.uk>.

Polsko-niemieckie partnerstwo jednym z fundamentów UE, www.prezydent.pl.

Prof. Legutko o karach za odmowę przyjęcia imigrantów: „Nie wyobrażam sobie, żeby KE wystąpiła z czymś takim bez zgody Berlina”, <http://wpolityce.pl>.

Prof. Ryszard Legutko dla frondy: Niemcy się chwieją, imigranci podważyli ich legendę, <http://www.fronda.pl>.

Prezes PiS odpowiada na pytania internautów. „Jesteśmy i będziemy gospodarzem we własnym kraju”, <https://www.wprost.pl>.

Rozporządzenie Dublin II i procedura uchodźcza w Polsce, http://programy.hfhr.pl/uchodzcy/files/2012/09/Brochure__Poland_PL-1.pdf.

Radosław Sikorski w Berlinie: „O co prosimy Niemcy?”, <http://www.uniaeuropejska.org>.

Silna Polska w Europie! Zobacz nowy spot z Jarosławem Kaczyńskim: "Naprawimy Rzeczpospolitą, krok po kroku. Daliśmy wam słowo", <http://wpolityce.pl>.

Sus M., Kultura polityczna w Polsce i w Niemczech, <http://www.polska-niemcy-interakcje.pl/articles/show/42>.

Stambuł: Premier Szydło spotkała się z kanclerz Merkel, <http://www.parlamentarny.pl>.

Staniszki o przemówieniu Kaczyńskiego: "Najwyraźniej przyszedł czas na zamianę dyskursu wobec UE", <http://wpolityce.pl>.

Stenogram exposé Prezes Rady Ministrów Beaty Szydło, <https://www.premier.gov.pl>.

Stosunek do innych narodów, Komunikat z badań CBOS, nr 14/2015, Warszawa 2015.

Stosunek do innych narodów, Komunikat z badań CBOS, nr 53/2016, Warszawa 2016.

Stosunek Polaków do przyjmowania uchodźców, Komunikat z badań CBOS, nr 24/2016, Warszawa, 2016.

Szaleństwo Brukseli. Oficjalny projekt KE: jeśli kraj nie będzie chciał przyjąć imigrantów, zapłaci 250 tys. euro za każdego z nich!, <http://wpolityce.pl>.

Szczepaniak K., Zastosowanie analizy treści w badaniach artykułów prasowych - refleksje metodologiczne, Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica, 42, 2012.

Szef MSWiA stanowczo o relokacji imigrantów: Pomysły KE godzą w suwerenność Polski. Nie przyjmujemy takich rozwiązań, <http://wpolityce.pl>.

Szydło: Polska nie jest przygotowana do przyjęcia uchodźców, <http://wiadomosci.onet.pl>.

Talaga: W jednym obozie z Niemcami, <http://www.rp.pl>, dostęp 17.02.2016.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 kwietnia 2016r. w sprawie polityki migracyjnej Polski, Monitor Polski, 13 kwietnia 2016 r., Poz. 370.

Ukryty w lesie ośrodek. Pierwsi uchodźcy przybędą do Polski już w marcu, <http://www.tvn24.pl>.

W Idomeni imigranci mają nadzieję na otwarcie granicy, <http://www.dw.com/pl>.

Waszczykowski: Będą konsultacje z Niemcami, <http://www.rp.pl>.

Waszczykowski dosadnie o haraczu za nieprzyjmowanie imigrantów: „Ta propozycja jest jak z piekła rodem”, <http://wpolityce.pl>.

Ważne przemówienie Jarosława Kaczyńskiego. "Polacy oczekują dzisiaj od państwa bezpieczeństwa, wolności, równości i szacunku dla nas samych", <http://wpolityce.pl>.

Wendland M., *Komunikowanie a wymiana informacji-pytanie o zakres pojęcia komunikacji*, „Homo Communicativus” 3, 2008.

Wicekanclerz: Merkel zrobiła zwrot o 180 stopni w polityce imigracyjnej, <http://wiadomosci.onet.pl>.

Wieliński B. T., *PiS przeraża Niemców*, <http://wyborcza.pl>.

Wieliński B. T., *Polska - Niemcy bez zmian*, <http://wyborcza.pl>.

Wieliński B. T., *Polska - Niemcy: jest gorzej*, <http://wyborcza.pl>.

Wieliński B.T., *Prezes o dyktaturze w Niemczech*, <http://wyborcza.pl>.

Wieliński B. T., *Szydło pouczyła Niemców o Europie*, <http://wyborcza.pl>.

Wieliński B.T., *Warszawa-Berlin we mgle. 25. rocznica traktatu polsko-niemieckiego*, <http://wyborcza.pl>.

Wimmer R.D., Dominick J.R., *Mass media. Metody badań*, Wyd. UJ, Kraków 2008.

Wioska na Dolnym Śląsku czeka na uchodźców. A mieszkańcy? Mają wątpliwości, <http://wyborcza.pl>.

Wizyta prezydenta Niemiec w Warszawie. Trwają obchody 25-lecia Traktatu o dobrym sąsiedztwie, <http://wpolityce.pl>.

Wizyta przewodniczącego Bundesratu, Kronika sejmowa, Kancelaria Sejmu, nr 9 (828), 29.02.2016.

Wroński P., *Dyplomatyczno-listowna wojenka PiS z Niemcami*, <http://wyborcza.pl>.

Zmiany nastawienia Polaków do innych narodów, Komunikat z badań CBOS, nr 113/2015, Warszawa.

Żaryn S., *Prof. Legutko o tezach niemieckiej prasy: To Niemcy powinni się tłumaczyć, dlaczego mają pogardliwy stosunek do Polaków. Czy sądzą, że Polacy są głupi?*, <http://wpolityce.pl>.

Maria Wagińska-Marzec, Uroczysta inauguracja *Elbphilharmonie* – nowego symbolu Wolnego Miasta Hamburg

Brembeck, R. J., *Eroberung des Nutzlosen*, „Süddeutsche Zeitung“ 13. 01. 2017, s. 11.

Brembeck, R. J. , *Willkommen im Wohnzimmer*, „Süddeutsche Zeitung“ 12. 01. 2017, s. 9.

- Briegleb T., „*I am so happy!*“, „Süddeutsche Zeitung“ 11. 01. 2017.
- Büning E., *Dieser Konzertsaal kennt keine Gnade*, „Frankfurter Allgemeine Zeitung“ 13. 01. 2017, s. 11.
- „*Die Elbphilharmonie ist ein Haus für alle*“, „Welt N24“ 4. 11. 2016, <https://www.welt.de/regionales/hamburg/article159273258/Die-Elbphilharmonie-ist-ein-Haus-fuer-alle.htm>.
- „Elbphilharmonie“, 16. 01. 2017, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Elbphilharmonie>.
- Fichter-Wöß M., *Elphi: Standing Ovations für Hamburgs Mammutprojekt*, „Die Presse“ 12. 01. 2017, http://diepresse.com/home/kultur/klassik/5152585/Elphi_Standing-Ovations-fuer-Hamburgs-Mammutprojekt.
- Hackbusch N., *Die Elbphilharmonie: Alles andere als ein „Haus für alle“* 11. 01. 2017, <http://www.linksfraktion-hamburg.de/2017/01/11/elbphilharmonie-kein-haus-fuer-alle/>.
- Hertle M., *Freiheitsstatue des Bürgertums?*, „Frankfurter Allgemeine Zeitung“ 11. 01. 2017, s. 7.
- Honnigfort B., *Überall klang*, „Berliner Zeitung“ 10.11. 12. 2016, s. 3.
- Jarolin P., *Elbphilharmonie nach zehn Jahren eröffnet*, 11. 01. 2017, <https://kurier.at/kultur/elbphilharmonie-haus-fuer-alle-nicht-fuer-eine-elite/240.494.579>.
- Kreye A., *Wahrzeichen*, „Süddeutsche Zeitung“, 11. 01. 2017, s. 8.
- Uehling U., *Elbphilharmonie: Präsenz bis zum kleinsten Huster*, „Berliner Zeitung“ 12. 01. 2017, <http://www.berliner-zeitung.de/kultur/musik/elbphilharmonie-hamburg-praesenz-bis-zum-kleinsten-huster-25528982>.
- Weldringer W., *Elbphilharmonie: Das intime KlangEi, das nicht verzeiht*, „Die Presse“ 12. 01. 2017, http://diepresse.com/home/kultur/klassik/5152881/Elbphilharmonie_Das-intime-KlangEi-das-nichts-verzeiht.